

*Нагребецька І. І.*

*Іваненко С. М.*

*Національний технічний університет України*

*«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»*

## **ЛІТЕРАТУРНИЙ ЖАНР «ТРЕВЕЛОГ» ТА МОДИФІКАЦІЯ ЙОГО ХАРАКТЕРИСТИК НА ТЛІ ВІЙНИ**

Тревелог належить до широкого спектру жанрової палітри мандрівної літератури. Його слід розглядати як різновид літературного жанру, який базується на досвіді автора, що здійснює подорож з метою, описати її. Сучасний тревелог поєднує елементи репортажу, щоденника та нарису. Він призначений для фіксації вражень, спостережень, людей, подій та місць, які автор помітив під час подорожі, які його вразили, зачепили струни його душі. Ключовою рисою тревелогу розглядаємо суб'єктивність у зображенні інших світів, адже автор-мандрівник транслює свої емоції та враження від побаченого.

Історичні свідчення про існування такого типу мандрівної літератури сягають античності з часів Ксенофонта (V ст. до н. е.). Проте у сучасному медіапросторі тревелогічна форма викладу думок зазнала значних модифікацій і у видозміненому вигляді широко використовується сучасниками, що є відповіддю на потужні можливості нових медіа, характерних для XXI століття. Е. Кривка пропонує розглядати тревелог «як особливий тревел-медіатекст, представлений у різних ЗМІ та на різних медіа платформах» (Кривка, 2022: 31). Цей погляд на тревелог не пов'язує його з художньою літературою, а розміщає його в царині публіцистики. Однак на сьогодні існує такий різновид літературного жанру роману, як публіцистичний роман, цей оксюморон назви різновиду жанру відбиває тенденції розвитку літератури сьогодення в гібридних формах. «Сучасні мандрівні романи, тревелоги також можуть розглядатись як публіцистичні

романи, тому що вони ґрунтуються на реальних подіях здійснених мандрівок авторами цих творів» (Іваненко 2021: 13).

В умовах збройного конфлікту або війни жанр тревелогу зазнає значної трансформації. Якщо в класичному варіанті він орієнтований на суб'єктивний досвід мандрівника, то військовий формат змушує використовувати свідчення, документування тощо. Модифікація жанру також проявляється у децентралізації автора, що можна прослідкувати на матеріалі книги Ютти Зоммербауер "Die Ukraine im Krieg. Hinter den Fronten eines europäischen Konflikts" (2016) – «Україна у війні. За фронтами європейського конфлікту». Головними героями є люди з власними історіями, проте емоції автора не зникають. Вона правдиво та делікатно описує болі міських жителів. Мета подорожі визначається лінією фронту, а не туристичними місцями. Також Зоммербауер фіксує руйнування, демонструючи, як війна перетворила звичайні міста на руїни, і це кардинально переосмислює сутність тревелогу, перетворюючи його навіть на документальний репортаж, який відображає ставлення людей до війни, які живуть у прифронтовій полосі.

Наш український письменник Андрій Курков в інтерв'ю для DW (Дойче велле) визначив книгу Ютти Зоммербауер як таку, що «належить до нон-фікшн-літератури» (Іваненко 2021:14).

Опис починається з міста Дебальцеве, Донецька область. Українські війська до останнього обороняли його. Незважаючи на запеклий бій, проросійські сили перемогли. Як зазначає Молодіжний Національний Конгрес: «Мета була одна – повністю оточити угруповання наших військ, захопити важливий залізничний вузол та змусити українців підняти білий прапор»... (Молодіжний Національний Конгрес).

Багато українців, які жили там, демонстрували ворожість стосовно української армії. Саме це висвітлила у своєму тревелозі австрійська письменниця та журналістка. Яскравим прикладом є слова Олени Петрівни: "Die Ukraine lieben – das können wir nicht mehr" (Любити

Україну – цього ми вже більше не можемо) (Sommerbauer, 2016: 125). Цитата свідчить про те, що саме відчуває жінка стосовно своєї країни. Ця позиція є типовим проявом наслідків цілеспрямованої інформаційної агресії РФ. Втративши житло через артилерійський обстріл, у 60 років вона залишилась без даху над головою. Це показує не лише особисту трагедію, а й доказ того, що маніпуляції працюють успішно. Основна мета полягала в демонізації української держави та армії в очах місцевого населення. Адже як і більшість людей, жінка вважає, що саме українська армія є відповідальною за руйнування в місті. Мета російської пропаганди – не просто військове захоплення територій, а підрив української державності зсередини шляхом інформаційної війни.

Через цей маніпулятивний вплив батьки передавали своє негативне налаштування дітям. До прикладу – десятирічна дівчинка Міла написала вірш, який закінчується словами "Russland hat Kraft und Stärke, gemeinsam mit Russland werden wir leben". (Росія має міць і силу, з Росією разом будемо жити) (там само: 129). Це свідчить не тільки про пропаганду, але й про переконання в свідомості людей.

Яскравим прикладом гуманітарної катастрофи цивільного населення є події, які відбуваються на околиці Донецька. Одного разу повернувшись додому, Олена Георгіївна побачила, що їй щойно відремонтована квартира зруйнована. Через своє географічне положення Октябрський район зазнавав постійних ударів. Він перебував на лінії вогню з початку збройного конфлікту на Донбасі. Мітинги, протести були безуспішними. За словами очевидців, "kein Tag ohne Explosionen, Schüsse und Einschläge". (...не було жодного дня без вибухів, пострілів і попадань) (там само: 134).

Слід зауважити, що прагнучи об'єктивності, Зоммербауер працювала в складних умовах, які обмежували певні дії. Те, що їй пропустили на окуповані території, свідчить про контроль над її перебуванням з боку проросійських сил. Ймовірно, це вплинуло на вибір людей, які розповідали власні історії. Ці мешканці живуть вже з сформованою

проросійською позицією. Але сама можливість отримання навіть таких фактів має велику цінність у воєнний час.

Дотримуючись моральних засад професії журналіста-репортера, авторка утверджує гуманістичну оцінку конфлікту. Опрацьовуючи свідчення людей, які попали в зону військових дій, авторка підводить читача до висновку, що головне зло – це війна, через яку страждає цивільне населення, а воно по суті не бажало війни, а сподівалось на краще життя.

Подорож по обидві сторони фронту війни демонструє засади художності тревелогу Ютти Зоммербауер завдяки однорідному стилю викладу оповідача за використання стилістичних засобів (метафор, переліку, епітетів, порівнянь, фразеологізмів).

### **Список використаних джерел**

1. Іваненко С.М. (2021). //Актуальні проблеми мовознавства, літературознавства та перекладознавства. Івано-Франківськ, ПНУ. – С. 11-14.
2. Кривка Є. (2022). Сучасний тревел-медіатекст в українському інфопросторі: тематика, формат, контент. Дисертація. Отримано з [file:///C:/Users/user/Downloads/dis\\_Kryvka.pdf](file:///C:/Users/user/Downloads/dis_Kryvka.pdf)
3. Молодіжний Національний Конгрес. (2015). Бої за Дебальцеве – 2015. Отримано з <https://mnk.org.ua/novini/debaltseve/>
4. Sommerbauer, J. (2016). "Die Ukraine im Krieg. Hinter den Frontlinien eines europäischen Konflikts" (2016). Розділ 5 "Unter Beschuss: Die Lage der Zivilisten in der Ostukraine".